

УДК 346.5/.6:[004.738.5:339.166]:615.2/.3(045)

JEL K15, M41

DOI 10.18524/2413-9998.2023.3(55).301440

О. Г. Дроздова,

кандидат економічних наук, доцент,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,

Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна.

e-mail: lena_drozдова@ukr.net

ORCID 0009-0006-0906-7983

Н. С. Василевська,

доктор філософії (право), ст. викладач,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,

Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна.

e-mail: vasilevska_nadia@ukr.net

ORCID 0009-0009-2505-0868

РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ ЛІКАРСЬКИМИ ЗАСОБАМИ В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ ТА ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ

Доступність лікарських засобів, їх якість, ефективність та безпечність в Україні визнано основними цілями Національної лікарської політики. В зв'язку з викликами сьогодення – пандемією COVID-19 та російською збройною агресією, забезпечення населення лікарськими засобами та підвищення рівня їх доступності в Україні стають невід'ємними складниками державної політики у сфері охорони здоров'я, яка спрямована на створення системи, орієнтованої на пацієнта, як це впроваджено у розвинутих європейських державах.

Одним із нових видів діяльності аптечних закладів стала електронна торгівля лікарськими засобами. Оскільки Україна має великий медичний ринок та швидкі темпи цифрового розвитку, електронні аптеки стають все більш доступними та популярними серед клієнтів. Електронна торгівля лікарськими засобами (е-аптека) – це аптека, яка реалізує замовлення споживача, здійсненне за допомогою мережі Інтернет. Попри очевидну зручність, сувору регламентацію діяльності та достатнє законодавче підґрунтя, нерегульованими залишаються процедурні етапи реалізації лікарських засобів дистанційним шляхом.

Ключові слова: електронна торгівля, лікарські засоби, онлайн аптека, правове регулювання, бухгалтерський облік.

Вступ. Поява Інтернету як нової комунікаційної та інформаційної технології спричинила значні соціальні та культурні зміни. Стрімке зростання доступності інформації розширило можливості споживача,

ліквідувавши інформаційний розрив між ним і постачальниками в різних сферах. Саме інформація в Інтернеті стає першоджерелом для пацієнтів, які потребують консультації медичного фахівця та подальшого лікування. Розвиток технологій та електронної комерції стрімко охоплює галузь онлайн-медицини, яка готова розвиватися, щоб відповідати постійно мінливим потребам постачальників і пацієнтів. Ще більший вплив цифровий світ спричиняє на появу та розвиток е-аптек, які займаються електронною роздрібною торгівлею лікарськими засобами. Вони працюють за допомогою всевітньої мережі Інтернет і здійснюють доставку лікарських засобів до пацієнта. Онлайн аптеки гарантують комфорт, швидкість та забезпечують доступність лікарських засобів. Актуалізація інтернет торгівлі лікарськими засобами не стала винятком і для України. Відповідні зміни були внесені до Закону України «Про лікарські засоби» від 17.09.2020р. № 904-IX, які запровадили дистанційну торгівлю лікарськими засобами. Створюючи новий ринок послуг, діяльність онлайн-аптек потребує детальної уваги з боку держави та розробки основних принципів організаційно-правової регуляції. Ключовими проблемами дистанційної торгівлі лікарськими засобами є забезпечення безпеки наданих даних (як фінансова, так і клінічна), нездатність органів охорони здоров'я ефективно регулювати діяльність інтернет-сайтів, нерегульований продаж рецептурних ліків, підроблених ліків або фальсифікованих.

Огляд літератури. Окремі питання обігу лікарських засобів в Україні досліджувались у працях О. В. Пасечника, Н. В. Волк, О. П. Світличного. Питанням роздрібною торгівлі лікарськими засобами присвячені роботи А. Д. Барзиловича, С. В. Васильєва, Є. А. Грекова, Є. В. Дуліби, Є. О. Коротича, В. М. Пашкова.

Мета та завдання. Метою даної статті є дослідження організаційно-правових положень, що регулюють питання діяльності е-аптек. Серед основних завдань слід зазначити: аналіз законодавчих нововведень щодо електронної роздрібною торгівлі лікарськими засобами, визначення переваг та можливих проблем впровадження електронної роздрібною торгівлі лікарськими засобами, особливостей бухгалтерського обліку реалізації лікарських засобів в електронних аптеках, ідентифікація потенційних ризиків для якості лікарських засобів під час електронної торгівлі та реалізація організаційно-практичних заходів щодо їх запобігання та мінімізації.

Методи дослідження. Матеріалами досліджень стали наукові публікації, законодавчі і нормативно-правові акти України, публічна інформація органів державної влади, інтернет ресурси, статистична звітність. У роботі використані наступні наукові методи пізнання: системний та змістовний аналіз, узагальнення, систематизації, структурно-логічний.

Результати та обговорення. Пандемія Covid-19 безпосередньо спричинила прискорене зростання електронної комерції на тлі різних обмежень на поїздки та локдаунів по всьому світу. Фармацевтична галузь все частіше звертається до електронної комерції, щоб знайти нових клієнтів і розширити свої продажі. Стратегії електронної комерції мають важливе значення для фармацевтичних компаній, щоб максимізувати свої онлайн-продажі та випередити конкурентів.

Н. Краус, К. Краус, О. Манжура розуміють під онлайн-бізнесом: «якісно нові технології, які дозволяють компанії досягти конкурентної переваги завдяки поліпшенню обслуговування своїх клієнтів та оптимізації бізнес-стосунків з партнерами. Електронна торгівля є одним із важливих структурних елементів сучасного інтернет-бізнесу» [1]. Електронна торгівля за своєю суттю має багато як авторських, так і офіційних визначень. У вузькому розумінні її визначають як продаж товарів, що здійснюється за допомогою комп'ютерної мережі Інтернет. В широкому значенні згідно з формулюванням СОТ, інтернет-торгівля – представляє собою процес товарно-грошового обміну у формі купівлі-продажу на базі електронних технологій. Комісія ООН використовує більш ширше трактування, доповнюючи, що інтернет торгівля – це організація і технологія купівлі-продажу товарів послуг електронним шляхом з використанням телекомунікаційних мереж та електронних фінансово-економічних інструментів

Цікавим є визначення «електронної торгівлі», яке було запропоноване професором Колумбійського університету В. Звасом: «електронна торгівля – це розподіл ділової інформації, відносин оточення бізнесу і проведення ділових угод за допомогою телекомунікаційних мереж. Електронна комерція - включає відносини купівлі продажу й угоди між компаніями, а також загальні процеси, які підтримують торгівлю в межах окремих фірм» [2].

О. М. Бурдяк зазначає, що інтернет-торгівля – це: «продаж товарів, виконання робіт і надання послуг із використанням сучасних технологій: інтернету, корпоративних мереж та електронного обміну документами» [3].

Відповідно до Закону України «Про електронну комерцію» від 09.09.2015р. № 45: «електронна торгівля – це господарська діяльність у сфері електронної купівлі-продажу, реалізації товарів дистанційним способом покупцю шляхом вчинення електронних правочинів із використанням інформаційно-комунікаційних систем»[4]. Визначення інтернет-торгівлі містить Закон України «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 р. № 30, в якому зазначається: «інтернет-торгівля — вид економічної діяльності, направленої на заключення онлайн-угод з приводу обміну, купівлі чи продажу, укладених продавцем (виконавцем) із споживачем за допомогою засобів дистанційного зв'язку (телекомунікаційні мережі, поштовий зв'язок, телебачення, інформаційні мережі, зокрема Інтернет, які можуть використовуватися для укладення договорів на відстані)» [5].

Стратегії електронної комерції використовуються, щоб допомогти бізнесу максимізувати свої онлайн-продажі та залучити нових клієнтів. Ці стратегії включають створення привабливого веб-сайту, оптимізацію для пошукових систем, розробку цифрових маркетингових кампаній та використання даних клієнтів для персоналізації користувацького досвіду. Крім того, компанії повинні забезпечити безпеку свого веб-сайту та його відповідність галузевим нормам. Електронна комерція пропонує багато переваг для фармацевтичних компаній. Використовуючи онлайн-продажі, фармацевтичні компанії можуть розширити свою клієнтську базу та вийти на нові ринки. Крім того, електронна комерція забезпечує більш ефективний та економічно вигідний спосіб управління продажами та взаємовідносинами з клієнтами. Вона також дозволяє фармацевтичним компаніям краще відстежувати дані про клієнтів і використовувати їх для персоналізації користувацького досвіду. Надані можливості потребують відповідального ставлення та добросовісності як суб'єкта господарювання так і додаткового державного контролю. Європейське агентство з лікарських засобів (European Medicines Agency — ЕМА) розробило рекомендації для споживачів щодо купівлі лікарських засобів через мережу онлайн аптек: – купувати продукцію перевірених торгових марок; – обирати аптечні заклади, зареєстровані у національних регуляторних органах; – перевіряти оригінальність веб сайтів; – слідкувати за клікабельністю спільного логотипа, яким відмічені ліцензовані е-аптеки. Список реєстрів онлайн-продавців лікарських засобів у країнах ЄС, Норвегії, Ісландії та Ліхтенштейну розміщено на сайті ЕМА. Переліки легальних інтернет-аптек із зазначенням їх

вебсайтів, даних про ліцензію та іншої необхідної інформації розміщені на сайтах регуляторних органів країн та можуть завантажуватися у зручному для споживача форматі.

Закон України «Про внесення змін до законодавства щодо здійснення електронної роздрібною торгівлі лікарськими засобами» № 904-IX прийнятий у вересні 2020 року набрав чинності 14 жовтня 2020 року визначав умови здійснення електронної роздрібною торгівлі лікарськими засобами, які врегульовані у ст. 19 Закону України «Про лікарські засоби» від 04.04.1996 р. №123/96-ВР. У змінах до ст. 19 Закону України «Про лікарські засоби» використовується термін «електронна роздрібною торгівля лікарськими засобами», під яким розуміється «роздрібною торгівля лікарськими засобами з використанням інформаційно-комунікаційних систем дистанційним способом»[6]. Відповідно до Закону України «Про внесення змін до законодавства щодо здійснення електронної роздрібною торгівлі лікарськими засобами» компанії, які мають ліцензію на роздрібною торгівлю лікарськими засобами, можуть здійснювати електронну роздрібною торгівлю за допомогою таких систем (за винятком окремих категорій ліків), а також організувати та здійснювати доставку ліків кінцевим споживачам, серед іншого із залученням третіх осіб на договірних засадах [7]. Зазначимо, що електронна роздрібною реалізація ліків може здійснюватися винятково аптечними закладами, інформація про який міститься в Переліку суб'єктів господарювання, що мають право на здійснення електронної роздрібною торгівлі лікарськими засобами. В той же час заборонено електронну роздрібною торгівлю здійснювати щодо рецептурних препаратів (крім відпуску таких лікарських засобів за електронним рецептом у порядку, встановленому МОЗ), лікарських засобів, реалізація яких підлягає ліцензуванню на провадження діяльності з обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів; визначеного Міністерством охорони здоров'я України переліку сильнодіючих, отруйних, радіоактивних лікарських засобів. Як вважає Н. М. Сімакова: «Обмеження для дистанційного продажу окремих лікарських засобів є цілком обґрунтованим. Фармацевт не зможе перевірити наявність рецепту у замовника при дистанційному придбанні лікарських засобів» [8].

Ліцензійні вимоги щодо провадження господарської діяльності з електронної роздрібною торгівлі препаратами встановлені Постановою КМУ «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської

діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібної торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів)» від 30.11.2016 р. № 929 [9]. Електронна роздрібна торгівля лікарськими засобами здійснюється суб'єктами господарювання за умови наявності власного веб-сайту, відомості про який внесено до Переліку суб'єктів господарювання, що мають право на здійснення електронної роздрібною торгівлі лікарськими засобами. Ліцензійні умови містять перелік інформації, яку має містити власний сайт е-аптеки та обов'язок використання уніфікованого логотипу із гіперпосиланням, що відображається на кожній сторінці, зображення та опис якого затверджені Наказом Міністерства охорони здоров'я України «Про деякі питання здійснення електронної роздрібною торгівлі лікарськими засобами» від 13.12.2021 р. № 2776 [10]. Слід зауважити, що на веб сайтах аптек представлений широкий асортимент препаратів та супутніх товарів, доступних для замовлення онлайн. В той же час жоден не містить необхідного логотипу ні на якій сторінці. Інформація представлена на сайтах не відповідає вимогам: здебільшого відсутня інформація про умови повернення лікарських засобів неналежної якості, наявність у ліцензіата ліцензії на провадження господарської діяльності з роздрібною торгівлі лікарськими засобами (зокрема електронною). Ліцензійними умовами дозволене використання медичних інформаційних систем (МІС), які підключені до центральної бази даних електронної системи охорони здоров'я (ЕСОЗ). В такому випадку використання логотипу не обов'язкове. Недобросовісні аптеки використовують таку можливість, позиціонуючи себе користувачами МІС, хоча не підключені до загальної бази ЕСОЗ. Зазначимо, що логотип, який повинен знаходитися на вебсайтах інтернет-аптек, при натисканні має переводити споживача на сторінку Переліку у сервісі Держлікслужби E-Trade Check, на якій є відомості про певного ліцензіата. На жаль зазначений сервіс працює некоректно.

Сайт ліцензіата не може використовуватись іншим ліцензіатом для організації таких продажів. В той же час допускається використання ліцензіатом інших ресурсів (наприклад сайтів-інтеграторів) з метою інформування споживачів про наявність та ціну товару, який той може замовити безпосередньо на сайті ліцензіата. Здійснення електронною роздрібною торгівлі лікарськими засобами передбачає ряд послідовних процедур, таких як: прийом замовлення; комплектування; зберігання

замовлень лікарських засобів та доставка безпосередньо споживачу. Існує ряд вимог щодо кваліфікації фармацевтичних працівників, задіяних в оформленні онлайн замовлень. Особа, яка отримує та комплектує замовлення, а також надає консультації під час замовлення лікарського засобу через веб-сайт, повинна мати вищу освіту не нижче магістерського рівня за спеціальністю «Фармація, промислова фармація» та стаж роботи за фахом не менше двох років. Фармацевт зобов'язаний надати кваліфіковану консультацію, поінформувати споживача про показання до застосування лікарського засобу, його роздрібну ціну, термін придатності, умови відпуску і зберігання, взаємодію з іншими лікарськими засобами, умови повернення, оплати та доставки відповідно до фармацевтичних протоколів та основних принципів фармацевтичної опіки. Ліцензіат в свою чергу повинен вести реєстрацію здійснених замовлень і доставок лікарських засобів.

Реєстрація і облік замовлень та здійснених доставок лікарських засобів може здійснюватися в електронному вигляді відповідно до Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 р. № 851-IV. Аптечний заклад повинен мати облаштоване приміщення та/або зону в матеріальній кімнаті для зберігання оформлених замовлень. Комплектування замовлень здійснює особа, на яку ліцензіатом покладено відповідні повноваження. Найбільш дискусійним є питання доставки аптечних замовлень. Доставка замовлених лікарських засобів може здійснюватися як співробітником власної служби доставки ліцензіата, так і з залученням операторів поштового зв'язку при дотриманні рекомендацій щодо умов зберігання лікарських засобів відповідно до вимог, установлених виробником. Для транспортування лікарських засобів, які потребують особливих умов зберігання, слід використовувати відповідним чином пристосовані технічні засоби. В обов'язковому порядку необхідно вести протоколи моніторингу умов транспортування, які повинні бути доступні для перевірки. Залучення операторів поштового зв'язку може здійснюватися лише на договірних засадах шляхом укладання типової форми договору, яка, повинна бути затвержена Кабінетом міністрів України. Наразі сьогодні така типова форма відсутня. Перед укладанням договору перевезення аптека повинна перевірити представника поштового зв'язку щодо наявності у нього відповідно обладнаного транспорту та можливості забезпечення умов транспортування лікарських засобів, визначених пунктами ліцензійних

умов. За обмеженого вибору операторів поштового зв'язку, які працюють в масштабах всієї країни, ця вимога видається більш декларативною, ніж практичною. В обов'язки ліцензіата входить: повідомляти оператора поштового зв'язку про вміст відправлення, наданого для доставки та вимагати дотримання умов зберігання лікарських засобів; запакувати відправлення відповідно до його вміст та маркування; надавати споживачу інформацію про передачу відправлення оператору поштового зв'язку для надання послуг доставки, номер товарно-транспортної накладної та розрахункові строки доставки лікарських засобів. Така відкритість даних про споживача, його медичні потреби та лікарські засоби, які використовуються при самолікуванні або призначені лікарем хоч і не є прямим порушенням права на медичну таємницю про стан здоров'я, закріпленого в ст. 286 Цивільного кодексу України, та все ж видається не зовсім етичною. Законодавчо визначені права кінцевого замовника: право відмовитись від доставленого лікарського засобу під час отримання в разі пошкодження первинної та/або вторинної упаковки лікарського засобу; спливу терміну придатності лікарського засобу; не відповідності доставленого замовлення замовленому за кількістю або складом, найменуванням, дозуванням, формою випуску, ціною; право вимагати повернення сплачених коштів в перерахованих випадках.

Електронна торгівля лікарськими засобами в Україні представляє собою складну систему економічних чинників, яка потребує високого рівня бухгалтерського контролю. Он лайн продаж лікарських засобів має свої унікальні особливості, які вимагають специфічного підходу до обліку та фінансового управління. Серед ключових аспектів бухгалтерської частини електронної торгівлі лікарськими засобами в Україні слід виділити коректний облік запасів, що включає реєстрацію вхідних та вихідних операцій, оцінку вартості запасів, виявлення та моніторинг термінів придатності лікарських засобів. Ефективна бухгалтерська система повинна забезпечувати регулярне складання фінансових звітів, таких як звіти про прибутки та збитки, баланс та готовність звітності для подання до податкових органів. Електронні аптеки повинні дотримуватися податкового законодавства України, відповідно регулярно та своєчасно сплачувати податки, які можуть застосовуватися до їх діяльності з урахуванням особливостей фармацевтичної галузі. Бухгалтер повинен проводити аналіз фінансових показників електронної аптеки, таких як оборотність запасів, рентабельність, ліквідність та інші, для

оцінки фінансової стабільності та ефективності бізнесу. Враховуючи великий оборот специфічних товарів, якими є лікарські засоби, ефективне управління витратами стає критичним аспектом фінансового управління. Бухгалтер повинен відслідковувати та аналізувати витрати на закупівлю лікарських засобів, рекламу, доставку та інші операційні витрати. Бухгалтерська система електронної аптеки повинна відповідати стандартам бухгалтерського обліку та фінансової звітності, які прийняті в Україні: національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку та МСФЗ (Міжнародні стандарти фінансової звітності).

Облік реалізації лікарських засобів в електронних аптеках в Україні є важливим аспектом бухгалтерського обліку, оскільки він впливає на фінансові показники та відповідність законодавству. Виділимо деякі ключові пункти, що варто враховувати: електронні аптеки повинні вести детальний облік продажів лікарських засобів. Це означає реєстрацію кожної транзакції продажу, включаючи назву препарату, кількість одиниць, ціну, дату продажу та інші важливі деталі. В разі продажу рецептурних лікарських засобів за державними програмами, електронна аптека повинна враховувати правильність та коректність заповнення е-рецепта відповідно до вимог законодавства. Ефективний облік реалізації дозволяє вести контроль за залишками лікарських засобів на складі. Це допомагає уникнути нестачі товарів або їх надмірного накопичення.

Відображення в обліку таких операцій відбуватиметься аналогічно як і інтернет продаж товарів з попереднім бронюванням без внесення попередньої оплати. Разом з тим, попередньо заброньовані ліки пропонуємо відображати на окремому субрахунку в рамках аналітики субрахунку 282 «Товари в торгівлі». Отримання попереднього замовлення на ліки відобразатиметься на рахунках: Дт 282 «Бронь» Кт 282 «Товари в торгівлі» [11].

Для точного розрахунку валового доходу та прибутку, пов'язаного з реалізацією лікарських засобів, важливо фіксувати всі витрати, пов'язані з цим процесом, такі як витрати на закупівлю, доставку, оплату послуг тощо. Облік реалізації лікарських засобів також включає аналіз продажів за різними параметрами, такими як продукти, регіони, періоди часу тощо. Це допомагає виявити тенденції та зрозуміти, які продукти або сегменти є найбільш прибутковими.

Враховуючи вищезазначені аспекти, бухгалтерський облік реалізації лікарських засобів в електронних аптеках в Україні відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного управління бізнесом та дотримання

вимог законодавства. Відзначимо, що ефективне бухгалтерське управління є важливою складовою успішного функціонування електронної торгівлі лікарськими засобами в Україні. Чітка бухгалтерська чистина дозволяє забезпечити фінансову стабільність, відповідність законодавству та оптимізацію операційного процесу електронної аптеки.

Висновки. Сьогодні в Україні є всі необхідні технологічні передумови для успішного розвитку індустрії електронної комерції. Попри війну, в країні забезпечується високий рівень доступу до інтернету, постійно підвищується пропускна спроможність мережі, зростає асортимент продукції для продажу. Розширюються можливості дистанційної торгівлі лікарськими засобами, що спрощує доступ до ліків, перетворює придбання лікарських засобів на швидкий та зручний процес, обмежує скупчення громадян в аптечних закладах. Електронна-торгівля лікарськими засобами набирає популярності, оскільки суттєво розширює можливості різних груп пацієнтів (людей похилого віку, маломобільних осіб, осіб з інвалідністю, мешканців віддалених населених пунктів). Розповсюдження е-аптек стає світовим мейнстрімом. За останній рік такі гіганти електронної комерції, як Amazon та Alibaba, оголосили про значні інвестиції у свої аптечні онлайн-бізнеси. Amazon Pharmacy дозволяє пацієнтам замовляти рецептурні ліки через платформу онлайн-рітейлера, тоді як Alibaba Health планує запропонувати аналогічні послуги та інші відповідні технології як для пацієнтів, так і для лікарів. Ці компанії, безумовно, не будуть останніми, хто увійде в сферу онлайн-аптек, тому тенденції електронної торгівлі лікарськими засобами будуть лише зростати. Завдяки розвитку електронної комерції фармацевтичні постачальники можуть запропонувати пацієнтам і лікарям простий та ефективний спосіб пошуку і придбання необхідних їм ліків. У світовій практиці це означає, що пацієнти можуть купувати та отримувати навіть свої рецептурні ліки, не виходячи з дому. У контексті економічних показників фармацевтичні платформи електронної комерції можуть дозволити постачальникам порівнювати і зіставляти різні, постійно мінливі фактори, пов'язані із закупівлею ліків, включаючи поточну наявність і ціни на різні препарати, щоб забезпечити обґрунтовану витрату власного бюджету. Поряд з перспективами постає ряд невідкладних питань, вирішення яких потребує зусиль як науковців так і практиків. Такими відкритими питаннями в Україні залишаються: правове регулювання доставки рецептурних лікарських засобів, придбаних

за власний кошт; забезпечення якості лікарського засобу в процесі доставки, особливо за допомогою операторів поштового зв'язку; захист прав споживача від діяльності нелегальних аптек, фальсифікованих і неякісних лікарських засобів; притягнення фармацевтичних працівників до юридичної відповідальності за порушення правил відпуску та доставки лікарських засобів. Ряд наведених проблем можна було б вирішити завдяки коректній роботі Державної служби України з лікарських засобів та контролю за наркотиками через контроль діяльності інтернет-аптек і дотримання ними встановлених законодавством вимог. Обмежує контрольні функції зазначеного органу виконавчої влади встановлений мораторій на проведення планових перевірок фармацевтичної галузі.

Список використаної літератури

1. Краус К. М., Краус Н. М., Манжура О. В. Електронна комерція та Інтернет-торгівля : навч. посіб. Київ : Аграр Медіа Груп, 2021. 454 с.
2. Zwass V. Electronic commerce: Structures and issues. International journal of electronic commerce. 1996. Т. 1, № 1. С. 3-23. URL: <https://doi.org/10.1080/10864415.1996.11518273>
3. Бурдяк О. М. Клієнтоорієнтована логістика в інтернет-торгівлі. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. 2018. Вип. 2(70). С. 222-228.
4. Про електронну комерцію : Закон України від 03.09.2015 р. № 675-VIII : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text> (дата звернення: 07.11.2023).
5. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-XII : станом на 19 листоп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>.
6. Про лікарські засоби : Закон України від 04.04.1996 р. № 123/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/96-вр#Text>
7. Про внесення змін до статті 19 Закону України «Про лікарські засоби» щодо здійснення електронної роздрібної торгівлі лікарськими засобами : Закон України від 17.09.2020 р. № 904-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/904-20#Text>
8. Сімакова Н. М. Правове регулювання ліцензування електронної роздрібної торгівлі лікарськими засобами. Наукові записки Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Право. 2021. № 10, С. 188-193
9. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібної торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів) : Постанова Каб. Міністрів України від 30.11.2016 р. № 929. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929-2016-п#Text>.
10. Про деякі питання здійснення електронної роздрібної торгівлі лікарськими засобами : Наказ МОЗ України від 13.12.2021 р. № 2776. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0075-22#Text>.
11. Поліщук О. Т., Кушпіта Д. О. Облік реалізації лікарських засобів: Доступні ліки населенню. Економіка і організація управління. 2021. № 4. С. 221—234.

O. H. Drozdova,

Cand. Sc. (Economics), Associate Professor,
Odesa I. I. Mechnikov National University,
24/26, Frantsuzkyi bulvar, Odesa, 65058, Ukraine
e-mail: lena_drozdova@ukr.net
ORCID 0009-0006-0906-7983

N. S. Vasylevska,

PhD. (Law), Senior Lecturer,
Odesa I. I. Mechnikov National University,
24/26, Frantsuzkyi bulvar, Odesa, 65058, Ukraine
e-mail: vasilevska_nadia@ukr.net
ORCID 0000-0001-7782-2166

REGULATION OF E-COMMERCE OF MEDICINES IN UKRAINE: LEGAL AND ACCOUNTING ASPECTS

The availability of medicines, their quality, efficacy and safety in Ukraine are recognized as the COVID-19 pandemic and Russian armed aggression, the provision of medicines to the population and increasing their availability in Ukraine are becoming integral components of the state healthcare policy aimed at creating a patient-centered system, as implemented in developed European countries.

E-commerce of medicines has become one of the new activities of pharmacies. As Ukraine has a large medical market and rapid digital development, e-pharmacies are becoming increasingly accessible and popular among customers. Electronic commerce in medicines (e-pharmacy) is a pharmacy that fulfills a consumer's order placed via the Internet. Despite the obvious convenience, strict regulation of activities and sufficient legislative basis, the procedural stages of selling medicines remotely remain unregulated.

The main advantages of e-commerce of medicinal products in Ukraine include convenience and accessibility, a wide range of products, nationwide delivery, and expert advice. At the same time, the organizational and legal regulation of electronic trade in medicinal products in Ukraine does not regulate all the specifics of such trade, which could potentially threaten public health and safety. Further regulation is required for the delivery of prescription medicines; quality assurance of medicines; protection of the end user from violation of the rules for the sale and delivery of medicines, as well as from counterfeit and fake medicines; regulation of the issue of bringing a person to legal liability for violation of the rules for the sale and delivery of medicines; regulation of the issue of peculiarities of the use of payment transaction registers during the delivery of medicines.

Keywords: e-commerce, medicines, online pharmacy, legal regulation, accounting.

References

1. Kraus, K. M., Kraus, N. M., & Manzhura, O. V. (2021). Elektronna komertsiiia ta

- Internet-torhivlia. [E-commerce and Internet Trade] Kyiv: Ahrar Media Hrup, 2021. 454 p. (in Ukrainian)
- Zwass, V. (1996). Electronic commerce: Structures and issues. *International Journal of Electronic Commerce*, 1(1), 3–23. doi:10.1080/10864415.1996.11518273
 - Burdiak, O. M. (2018). Client-oriented logistics in internet-trading. *Visnik Černivec'kogo torgovel'no-ekonomičnogo institutu. Ekonomichni nauky*, (2(70)), 222–228. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchtei_2018_1-2_34. (in Ukrainian)
 - Pro elektronnu komertsiiu, Zakon Ukrainy No. 675-VIII (2024) (Ukraine). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text> (in Ukrainian)
 - Pro zakhyst prav spozhyvachiv, Zakon Ukrainy No. 1023-XII (2022) (Ukraine). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text> (in Ukrainian)
 - Pro likarski zasoby, Zakon Ukrainy No. VR 123/96(2024) (Ukraine). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/96-bp#Text> (in Ukrainian)
 - Pro vnesennia zmin do statii 19 Zakonu Ukrainy "Pro likarski zasoby" shchodo zdiisnennia elektronnoi rozdribnoi torhivli likarskymy zasobamy, Zakon Ukrainy No. 904-IX (2020) (Ukraine). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/904-20#Text> (in Ukrainian)
 - Simakova, N. M. (2021). Legal regulation of electronic licensing retail in medicinal products. *Scientific Notes of the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University. Series: Law*, (10), 188–194. (in Ukrainian)
 - Pro zatverdzhennia Litsenziinykh umov provadzhennia hospodarskoi diialnosti z vyrobnytstva likarskykh zasobiv, optovoi ta rozdribnoi torhivli likarskymy zasobamy, importu likarskykh zasobiv (krim aktyvnykh farmatsevytchykh inhrediiektiv), Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy No. 929 (2024) (Ukraine). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929-2016-n#Text> (in Ukrainian)
 - Pro deiaki pytannia zdiisnennia elektronnoi rozdribnoi torhivli likarskymy zasobamy, Nakaz Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy No. 2776 (2021) (Ukraine). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0075-22#Text> (in Ukrainian)
 - Polishchuk, O. T., & Kushpita, D. O. (2021). Accounting for sales of medicinal products: available medicines to the population. *Economics and organization of management*, (4), 221–234. doi:10.31558/2307-2318.2021.4.20 (in Ukrainian)